

Crisis humanitàries i acció humanitària

- * Prop d'un milió de persones es van veure greument afectades durant el període de pluges i ciclons en la regió austral africana.
- * L'agreujament dels enfrontaments a Somàlia i el Sudan va provocar milers de nous desplaçats i va dificultar les tasques d'assistència.
- * Les baixes temperatures van provocar la mort de centenars de persones a l'Afganista. i l'augment dels efectes de la crisi energètica a Tadjikistan.
- * La crisi humanitària a la franja de Gaza va ser definida per diverses ONG com la més greu esdevinguda a Palestina en els últims 40 anys.

El present apartat aborda la situació en què es troben alguns dels actuals contextos de crisis humanitàries i la seva recent evolució, així com els principals esdeveniments del trimestre en relació a l'acció humanitària.

5.1. Evolució dels contextos de crisi humanitària

A continuació s'analitza l'evolució d'alguns dels diferents contextos de crisi humanitària en els quals s'han produït esdeveniments rellevants durant el primer trimestre.¹ Actualment, existeixen 42 països en situació de crisi humanitària, 25 dels quals es troben en el continent africà, nou en la regió d'Àsia i Pacífic, quatre a Europa, tres a l'Orient Mitjà i dos a Amèrica. La situació al Perú va deixar de ser considerada com a emergència humanitària, encara que es mantenen les activitats d'assistència, destinades cada vegada més a la rehabilitació d'infraestructures i recuperació econòmica de la regió afectada pel terratrèmol. D'altra banda, la situació a Madagascar va empitjorar greument durant els últims mesos del 2007 i els primers del 2008, després de la successiva arribada de tifons que van agreujar l'emergència humanitària en diverses regions del país. En total el nombre de crisis humanitàries va passar de 43 a 42.²

Taula 5.1. Països en crisis humanitàries durant el primer trimestre del 2008

Àfrica	Angola, Burundi, Txad, Congo, Côte d'Ivoire, Eritrea, Etiòpia, Guinea, Kenya, Lesotho, Libèria, Madagascar, RD Congo, R. Centreafricana, Sahel (Mauritània, Mali, Níger), Sierra Leone, Somàlia, Sudan, Swazilàndia, Tanzània, Rwanda, Uganda y Zimbabwe
Amèrica	Colòmbia y Haití
Àsia	Afganistan, Indonèsia, Myanmar, Nepal, Pakistan, RPD Corea, Sri Lanka y Timor-Leste
Europa	Caucas (Armènia, Azerbaidjan y Geòrgia), Rússia (Txetxènia) y Tadjikistan
Orient Mitjà	Iraq, Palestina i Iemen

Entre els fets més destacats d'aquest trimestre es troben l'augment de la desprotecció de la població a Sri Lanka, el Sudan i Somàlia, amb l'augment de la violència que ha comportat l'increment en el nombre de persones afectades pel desplaçament intern en ambdós països. Igualment, els índexs d'inseguretat alimentària s'han disparat en diversos països d'Àfrica i Àsia a causa de les males collites i l'increment dels preus dels cereals destinats a consum humà en els mercats internacionals, situació que fa témer una crisi de fam global.

¹ S'entén per 'crisi humanitària' una situació en la qual existeix una excepcional i generalitzada amenaça a la vida humana, la salut o la subsistència. Tals crisis s'acostumen a produir en contextos de pobresa, fragilitat de l'Estat i precarietat alimentària, en què un desastre natural o un conflicte armat generen l'aparició d'una crisi alimentària, malalties i desplaçaments forçats de població dins del país o cap a l'exterior, i una mobilització important de recursos internacionals en termes d'ajuda.

² Es considera que s'ha produït una millora o un deteriorament de les esmentades crisis en funció d'alguns aspectes concrets, com són la seguretat alimentària, del personal humanitari a la població, els desplaçaments de població o la resposta de la comunitat internacional a un context determinat. Això no obstant, el fet de considerar aquests contextos com a crisis humanitàries ja comporta el reconeixement d'una situació de gravetat.

Àfrica

En el continent africà, UNICEF va assenyalar que la taxa de mortalitat infantil de menors de cinc anys dista molt de complir amb els ODM de Nacions Unides, que pretenien reduir-la a la meitat. En el seu últim informe sobre l'estat de la infància ha subratllat que mentre el 49% de les morts de menors registrades el 2007 es produïen en els països de l'Àfrica Subsahariana, només un 22% dels naixements comptabilitzats a nivell mundial s'han produït en aquests mateixos països. No obstant, va destacar que països com Etiòpia, Eritrea o Malawi van veure grans progressos en aquest àmbit. D'altra banda, la IGAD va informar que 14 milions de persones de la regió de la Banya d'Àfrica es veuran seriosament afectades per les condicions climatològiques, i això posarà en risc la seva seguretat alimentària.

a) Àfrica Austral

Països	Factors de la crisi	Evolució
Angola	Desastres naturals i epidèmies	Estancament
Lesotho	Desastres naturals, VIH/SIDA	Estancament
Madagascar	Desastres naturals	Deteriorament
Swazilàndia	Desastres naturals, VIH/SIDA	Deteriorament
Zimbabwe	Crisi política i econòmica, VIH/SIDA	Estancament

Les inundacions provocades per les intenses pluges en la regió austral i el consegüent desbordament del riu Zambezi, van tenir greus repercussions a Malawi, Moçambic, Namíbia, Zàmbia i Zimbabwe, que podrien posar en perill la producció agrícola en la regió i per tant la seguretat alimentària de la zona. Més d'un milió de persones es van veure afectades per les inundacions, encara que el CICR va afirmar que els sistemes d'alerta primerenca havien contribuït a disminuir danys i pèrdues personals. No obstant això, a Zimbabwe diverses organitzacions locals van denunciar que els representants governamentals encarregats de distribuir l'ajuda d'emergència oficial en les localitats afectades per les inundacions en el nord estaven proporcionant assistència només a aquelles famílies que es declaraven simpatitzants del partit en el govern, ZANU-PF. Igualment, diverses ONG van informar de la pretensió de l'executiu que tota l'ajuda d'emergència fos canalitzada a través de la seva administració, com una forma de guanyar vots de cara a les eleccions generals de març.

La malària va continuar tenint una gran incidència a Angola, on el govern va fer públics informes sobre la malaltia segons els quals es van produir 515 morts d'entre els més de 18.000 casos registrats oficialment durant el 2007. D'altra banda, Madagascar va haver d'enfrontar-se de nou a dos ciclons que van provocar la mort d'un mínim de 83 persones en el nord-oest de l'illa, elevat les preocupacions sobre els efectes que poden tenir els successius desastres naturals en la seguretat alimentària de la població. Mentre el 2007 la sequera a Swazilàndia va assolir les seves quatre províncies reduint en un 80% les collites en algunes àrees, les fortes tempestes i els incendis fora de control van caracteritzar els primers mesos del 2008, posant de relleu l'extrema vulnerabilitat del país. En aquest sentit, el govern es va plantejar desplaçar els habitants de les zones més afectades per la sequera a altres regions del país. Al voltant del 40% del país depèn de l'assistència alimentària.

b) Àfrica Occidental

Països	Factors de la crisi	Evolució
Côte d'Ivoire	Desplaçament intern, situació postbèl·lica	Millora
Guinea	Crisi política y econòmica	Estancament
Libèria	Reassentament de desplaçats, situació postbèl·lica	Millora
Sahel (Mauritània, Mali i Níger)	Desastres naturals, conflicte armat, crisi política y econòmica	Deteriorament
Sierra Leone	Reassentament de desplaçats, situació postbèl·lica	Estancament

La UA, seguint les recomanacions emeses pel seu subcomitè per a les persones refugiades, desplaçades i retornades, va aprovar contribucions econòmiques per a Còte d'Ivoire, Guinea, Libèria i Sierra Leone a través d'ACNUR per a ajudar aquests països a fer front als reptes que suposa el desplaçament forçós i la tornada de població.

A Còte d'Ivoire, el Internal Displacement Monitoring Centre va assenyalar que la tornada de persones desplaçades es va intensificar durant els últims mesos del 2007, especialment en el nord i oest del país, tot i que encara persisteixen algunes tensions en aquestes zones. D'altra banda, l'epidèmia de meningitis a Burkina Faso va provocar la mort de més de 200 persones des que va començar l'any, augmentant l'alarma que es pugui estendre a la regió fronterera amb Còte d'Ivoire.

A Nigèria, els atacs contra Maradi i Tahoua (nord), suposadament perpetrats pel grup armat tuareg MNJ, van dificultar la provisió d'ajuda humanitària en la regió, ja que ambdues localitats alberguen les seus i magatzems de la majoria d'ONG que operen a la zona.³ Diverses organitzacions que realitzen el seguiment de la seguretat alimentària van alertar sobre els preus inusualment alts dels aliments en els mercats de la regió, fet que podria afectar seriosament la població del Sahel en el decurs de l'any. Alhora, a Guinea el creixent descontent social per l'augment dels preus dels aliments bàsics va estar a punt de fer esclatar una nova vaga general davant la falta de propostes i estratègies per a afrontar la pobresa per part del govern. A Libèria, el govern i l'OCHA van publicar un informe que assenyala les àrees on es pot produir un buit humanitari en la transició d'una situació d'emergència a una de desenvolupament sostenible. Entre aquests sectors van destacar la salut, l'aigua i el sanejament, i la seguretat humanitària, per als quals es van identificar una sèrie d'activitats amb un cost que s'eleva a 128 milions de dòlars. D'altra banda, una enquesta realitzada per l'ONG Acció Contra la Fam a Monròvia va assenyalar que el 17,6% dels nens menors de cinc anys són víctimes de desnutrició aguda, percentatge que supera el nivell crític fixat per la OMS en un 15%.

Finalment, UNICEF va assenyalar Sierra Leone com el país del món amb la taxa de mortalitat infantil més preocupant, ja que el 27% dels nadons moren abans de complir els cinc anys d'edat. Com a mesura per a pal·liar aquestes dades negatives, el Ministeri de Sanitat va anunciar la posada en marxa a cinc províncies del país un projecte per a millorar l'accés i la qualitat dels serveis d'assistència primària, especialment en cura materno-infantil, finançat pel Banc de Desenvolupament Africà.

Quadre 5.1 El reassentament dels desplaçats: un repte per als processos de pau.

Freqüentment la imatge dels desplaçats està lligada a la de víctimes, amb la percepció afegida de dependència, passivitat i vulnerabilitat que aquesta comporta. Potser és aquesta visió que en moltes ocasions impedeix que aquestes persones puguin exercir un paper més actiu en la construcció de la pau, i que les seves demandes i opinions siguin tingudes en compte per aquells destinats a negociar en contextos de conflicte armat. No obstant això, la tornada dels desplaçats a les seves localitats d'origen i el correcte procés de reassentament són claus per a la resolució del conflicte i la consecució de la pau.

Les negociacions de pau es centren especialment en aspectes de rellevància per als actors armats, brindant un interès especial a temes com el repartiment de poder, la desmobilització i reintegració d'excombatents, la configuració de l'estat i la gestió econòmica, sense realitzar una anàlisi de l'impacte directe que aquestes decisions poden tenir sobre la població i, en concret, sobre els desplaçats. En aquest sentit, de vegades es pot crear un sentiment de greuge comparatiu quan els desplaçats perceben que els excombatents reben major assistència i ajuda per a la seva reinserció en la societat que aquella que ells mateixos obtenen per al procés de tornada i reassentament. Aquesta situació es pot veure agreujada quan no s'estableixen els mecanismes necessaris perquè les persones desplaçades puguin reclamar compensacions per les pèrdues sofertes durant el conflicte, sobretot pel que fa a la propietat d'habitatge i terres.

³ Veure capítol de Tensions

En aquest sentit, les persones desplaçades són conscients dels passos necessaris perquè la vida torni a la normalitat. És necessari que els serveis bàsics es restaurin en tot el territori, que el sector de seguretat passi per un veritable i profund procés de reforma que l'habiliti per a complir la seva funció de protegir la població, i que es recuperi l'activitat econòmica que permeti a les persones refer les seves vides i deixar de dependre de l'assistència exterior, incloent la necessitat de recuperar les seves propietats i béns immobles. Però en molts casos els desplaçats no compten amb la formació necessària per a articular les seves demandes, a part d'estructures i xarxes d'associació pròpies que sustentin les seves propostes. Per aquest motiu és necessari obrir espai en els processos de pau per tal que les necessitats d'aquests col·lectius siguin tingudes en compte.

c) Banya d'Àfrica

Països	Factors de la crisi	Evolució
Eritrea	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Estancament
Etiòpia	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Deteriorament
Somàlia	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Deteriorament
Sudan	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Deteriorament

La xarxa d'alerta primerenca FEWS Net va informar que les escasses precipitacions registrades en l'època de pluges agreujaran situacions d'extrema inseguretat alimentària en algunes regions d'Etiòpia, especialment a la regió Somalí (Ogadèn), malgrat el rècord de producció assolit en les principals collites del 2007. Les restriccions de moviment i transaccions econòmiques imposades en aquetsa província van ser també assenyalades per FEWS Net com un altre dels factors a tenir en compte en el deteriorament de la situació humanitària, juntament amb l'escassetat d'aigua i pastura que ha forçat l'augment de les migracions ramaderes. Per aquesta raó, el govern va llançar una nova estratègia centrada en combatre la desnutrició, ja que un 47% dels menors de cinc anys pateixen de desnutrició crònica. Al voltant de vuit milions de persones necessitaran assistència alimentària externa durant el 2008. D'altra banda, a Eritrea ACNUR va alertar sobre l'augment en el nombre de persones provinents d'aquest país que busquen refugi al Sudan, al voltant de 10.000 durant el 2007. Els refugiats eritreus al·leguen fugir de la repressió de l'Estat després d'haver-se negat a complir o continuar prestant serveis militars, amb sancions que són imposades fins i tot als seus familiars. L'ACNUR va sol·licitar l'augment de fons destinats als camps de refugiats eritreus, somalis i etiòps situats a l'est del Sudan.

Durant els primers mesos de l'any, Somàlia i el Sudan van continuar sent les crisis més alarmants de la banya africana. A Somàlia, l'augment dels atacs a la capital va provocar el desplaçament de 20.000 persones només en el mes de gener, algunes de les quals es van refugiar en zones on l'assistència humanitària té difícil accés, de manera que les institucions locals van donar la veu d'alarma davant la falta generalitzada d'aigua i aliments, i diverses organitzacions van demanar als combatents que allunyessin els seus enfrontaments de les àrees on es troba la població desplaçada interna. Així mateix, l'ONG Metges Sense Fronteres va deixar el país després que tres dels seus treballadors morissin per l'impacte d'un explosiu. Segons dades de l'ACNUR, 15.000 somalis van sol·licitar asil en tercers països des que es va iniciar l'any. D'altra banda, al Sudan, l'operació que va iniciar l'exèrcit el mes de febrer per a recobrar el control sobre la província de Darfur Occidental, va provocar el desplaçament de més de 10.000 persones cap al Txad, i algunes d'elles van quedar atrapades en el foc creuat i sense possibilitat de rebre assistència o refugi. Igualment va augmentar el nombre d'actes de saqueig a l'ajuda humanitària durant els primers mesos de l'any, i alhora una enquesta va revelar que els índexs de desnutrició infantil eren els més alts assolits en els últims tres anys.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Factors de la crisi	Evolució
Burundi	Situació postbèl·lica, volum de desplaçats interns	Estancament
Txad	Conflicte armat, inestabilitat regional, desplaçaments forçats	Deteriorament
Kenya	Desplaçaments forçats, desastres naturals	Deteriorament
R. Centreafricana	Conflicte armat, inestabilitat regional, desplaçaments forçats	Deteriorament
RD Congo	Conflicte armat, desplaçaments forçats	Deteriorament
Rwanda	Inestabilitat regional, desplaçaments forçats	Estancament
Tanzània	Persones refugiades, desastres naturals	Millora
Uganda	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Millora

Pel que fa a la regió dels Grans Llacs, la situació humanitària de Kenya i el Txad es va veure seriosament deteriorada per la reactivació de la violència. Aixó va provocar un fort augment en els nivells de desprotecció i desplaçament de la població. D'altra banda, a Burundi al voltant de 8.400 persones que van ser desplaçades pels enfrontaments de les forces armades amb les FNL al nord-oest del país es van veure obligades a retornar a les seves llars per a abastir-se d'aliments, malgrat la inseguretat persistent que impedia l'arribada d'assistència humanitària oficial. Igualment, diverses fonts governamentals van assenyalar que les persones que residien en les zones sota control del grup armat havien vist totalment vedada la seva capacitat de moviment. Tot això va generar una preocupant situació d'inseguretat alimentària.

L'escalada de la violència al Txad, amb els atacs dels grups insurgents a la capital, va provocar el desplaçament de milers de persones, no només a N'Djamena (des d'on al voltant de mig milió de persones van fugir cap a Camerun i Nigèria), sinó també a la regió oriental fronterera amb Darfur (Sudan), on diversos atacs armats contra les instal·lacions de l'ACNUR i els assalts a altres ONG en el mateix període a la ciutat de Guereda (seu del major camp de refugiats del Txad) van fer que totes les organitzacions es veiessin forçades a abandonar la zona. D'altra banda, un grup de persones armades sense identificar va obstaculitzar el transport de més de 10.000 refugiats sudanesos de la seva zona d'arribada al Txad cap al camp de refugiats més pròxim, segons va informar l'ACNUR. Tota aquesta situació va impedir el desplegament de la força europea (EUFOR RCA/TCHAD) i de la missió de l'ONU (MINURCAT) en el país, l'objectiu principal del qual era facilitar l'accés dels contingents humanitaris. A més a més, segons informacions d'UNICEF, els índexs de desnutrició crònica són superiors a la zona oest del país, que no es troba afectada pel conflicte i on cada vegada menys ONG realitzen el seu treball.

D'altra banda, a Kenya, la greu situació de violència desencadenada després de les eleccions va provocar el desplaçament de més de 250.000 persones, i més de mig milió van necessitar assistència humanitària urgent segons dades de l'OCHA. Les organitzacions humanitàries van mostrar la seva preocupació per la intenció del govern de tancar els camps de desplaçats en el país, tot i no haver-se produït una millora en la situació de seguretat que permetés la tornada segura de la població. D'altra banda, la distribució de l'ajuda humanitària a diversos països de les regions dels Grans Llacs i la Banya d'Àfrica es va veure seriosament obstaculitzada per la violència i la falta de seguretat en els principals eixos de comunicació. Gran part dels principals magatzems de material humanitari es troben a Kenya, ja que aquest ha estat durant molts anys un dels països més estables de la zona. Així mateix, a Tanzània el govern va anunciar el tancament dels camps de refugiats burundesos i congolesos per al juny del 2008. Al voltant de 200.000 persones habiten en aquests centres, però el govern de Tanzània estima que una xifra similar es troba en assentaments no supervisats per l'ACNUR.

Al voltant de 300.000 persones van continuar sense poder tornar a les seves llars de la R. Centreafricana. Les zones més afectades per la inseguretat van ser les del nord-est, on al nombre de desplaçats interns es va sumar el de refugiats sudanesos i txadians. El secretari general adjunt per a Assumptes Humanitaris, John Holmes, va manifestar la seva preocupació per la greu crisi humanitària en la zona, que UNICEF va qualificar de "oblidada", i va demanar a les parts

enfrentades que deixessin d'atacar la població civil. A més, els atacs contra personal humanitari en la zona s'han fet cada vegada més comuns, segons les Nacions Unides. Per la seva banda, el govern va obrir el primer camp de desplaçats del país a Kabo. Fins al moment, les persones forçades a fugir havien estat acollides per les famílies en la zona, però el nombre de població afectada pel desplaçament va créixer tant que els residents ja no contaven amb recursos suficients per a auxiliar els nouvinguts (al voltant de 4.300 persones).

A la RD Congo, l'organització Internacional Rescue Committee va presentar un informe en el qual assenyala que els efectes combinats del conflicte armat i la crisi humanitària haurien causat des del 1998 al voltant de 5,8 milions de morts, la majoria de les quals no es van produir per l'actuació directa dels actors armats sinó per la falta d'accés i l'absència de mitjans sanitaris. D'altra banda, diversos sismes van sacsejar la zona fronterera de Rwanda i la RD Congo, i van deixar un balanç de 44 morts i centenars de desplaçats entre el 3 i el 15 de febrer. Finalment, a Uganda, en la regió nord-est de Karamoja, al voltant de 600.000 persones estarien patint inseguretat alimentària greu a causa de les persistents sequeres en la regió. Alhora, l'OCHA va subratllar l'existència de diferents patrons de tornada en les províncies del nord ugandès. En aquest sentit, la inseguretat i la falta de mitjans en les comunitats de tornada en la regió Acholi van fer que fins al moment el 96% dels desplaçats encara es trobin en camps o zones de trànsit, mentre que a Oyam i Lira el 99% de les persones desplaçades van iniciar ja el procés de tornada. S'espera que amb els acords aconseguits al març amb el grup armat d'oposició LRA millorin les condicions de seguretat a l'àrea i, per tant, la situació humanitària de la població en el nord del país.

Amèrica i el Carib

Països	Factors de la crisi	Evolució
Colòmbia	Conflicte armat, desplaçaments forçats	Estancament
Haití	Desastres naturals, crisi política i econòmica	Estancament

En la regió americana, els efectes del fenomen climatològic La Niña van tenir especial incidència a Bolívia, Equador i Perú, deixant un balanç de més de 100 víctimes mortals i al voltant de cinc milions d'afectats. Per aquesta raó, Bolívia va llançar una crida d'emergència de 18 milions de dòlars i s'espera que l'Equador realitzi la seva. A més, el PMA va alertar que l'augment dels preus del blat de moro i el blat estava afectant seriosament la composició de la dieta en els països centreamericans, fet que podria generar una crisi nutricional en la població.

Durant el trimestre, no obstant això, Colòmbia i Haití van continuar sent les principals crisis humanitàries de la regió. Una enquesta de l'ACNUR va assenyalar que tres quartes parts dels colombians refugiats en les localitats del nord de l'Equador necessiten assistència en matèria de sanitat, educació i alimentació, mentre que l'agència va advertir que l'arribada massiva de refugiats estava posant sota pressió les economies locals, de manera que seria necessari dur a terme projectes que ajudessin també a les comunitats receptores. Igualment, els desplaçaments van continuar produint-se en la regió d'Arauca i Tumaco, mentre que la població de diverses zones d'Ariño es va veure confinada per l'amenaça de violència d'un grup armat, patint situacions de fam davant la falta d'accés de les organitzacions humanitàries. D'altra banda, a Haití la Directora General d'UNICEF va assenyalar que el 40% dels menors del país no tenen accés a vacunació, mentre l'ONG Metges Sense Fronteres va anunciar el tancament de projectes a Cité Soleil després d'haver estat solucionada la situació d'emergència sanitària en el barri capitalí, encara que persisteixen importants dèficits humanitaris entre la població. A més, els casos de grip aviar detectats en algunes granges de la República Dominicana van fer que el govern haitià hagués de tancar les fronteres a aquests productes. Per la seva banda, el BM va anunciar la inversió d'un milió de dòlars per a la prevenció d'aquesta malaltia.

Àsia i el Pacífic

Països	Factors de la crisi	Evolució
Afganistan	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Deteriorament
Indonèsia	Conflicte armat, desplaçaments forçats	Estancament
Myanmar	Conflicte armat, desplaçaments forçats, epidèmies	Estancament
Nepal	Situació postbèl·lica, retorn i reassentament de desplaçats	Deteriorament
Pakistan	Conflicte armat, desplaçament forçat	Deteriorament
RPD Corea	Crisis política i econòmica, desastres naturals	Deteriorament
Sri Lanka	Desastres naturals, conflicte armat, desplaçament forçat	Deteriorament
Tadjikistan	Crisis energètica, inseguretats alimentària	Nova
Timor-Leste	Situació postbèl·lica, desplaçament forçat	Estancament

La situació de la població en general, i dels desplaçats en particular, es va veure seriosament deteriorada per la duresa de l'hivern a l'Afganistan, on les baixes temperatures van provocar la mort a més de 600 persones, segons l'Autoritat per a la Gestió de Desastres afganesa. Però les constants nevades que van dificultar l'accés a les zones més remotes del país no van ser l'únic obstacle per al repartiment d'ajuda; també va ser-ho la falta de coordinació entre les diferents organitzacions i agències en el terreny, tal com va reconèixer el representant del secretari general de l'ONU en el país. A això se li va sumar l'increment dels preus dels aliments en tot el país, que va reduir la capacitat d'accés de la població. Les regions de l'oest i centre-oest van ser les més afectades, fins el punt de registrar-se 276 morts a Herat. El govern i les Nacions Unides van llançar una crida conjunta per valor de 80 milions de dòlars per a fer front a la inseguretats alimentària creixent que afecta a més de dos milions i mig d'afganesos. Per la seva banda, UNICEF va subratllar en el seu informe sobre l'estat mundial de la infància que 600 menors de cinc anys moren en el país cada dia pels efectes de malalties prevenibles. En la regió d'Àsia Central la incidència de les baixes temperatures i la crisi energètica estan afectant seriosament països com el Tadjikistan, on el PMA va realitzar una crida extraordinària de 8,3 milions de dòlars per a prestar assistència a gairebé 300.000 persones que patien inseguretats alimentària a causa de la pujada dels preus del menjar i els carburants.

Diversos sismes que van tenir lloc davant de les costes d'Indonèsia, principalment a Sumatra, van obligar el govern a decretar l'estat d'alerta enfront d'un possible tsunami. Igualment, les pluges torrencials van provocar la mort de més de 100 persones des de desembre del 2007. D'altra banda, la FAO va ressaltar que la prevalença del virus de la grip aviar va continuar sent excessivament alta malgrat els intents de contenir-la realitzats pel govern i la comunitat internacional, i que es corre el risc que es produeixi una mutació d'efectes mortals per a l'ésser humà. En la RPD Corea el govern va ser acusat per les autoritats de la República de Corea de desviar ajuda alimentària proporcionada per Seül per al consum de l'exèrcit nord-coreà. Al seu torn el PMA va revelar que sis milions de persones necessiten assistència per a fer front a la greu crisi alimentària que viu el país, un quart de les necessitats de la població haurien de ser cobertes per l'assistència externa. La mateixa agència va assenyalar que al Nepal al voltant de 3,8 milions de persones hauran de fer front a una situació d'inseguretats alimentària a causa de la incidència de l'augment dels preus sobre la capacitat adquisitiva de la població (el preu de l'arròs va augmentar un 60% el mes de febrer), fomentat per la vaga dels grups madeshi en la regió de Terai (sud), on es produeix i s'emmagatzema la major part del gra. Diverses ONG humanitàries van denunciar que el seu espai d'acció s'estava veient sistemàticament reduït en la regió de Terai a nivells inferiors que aquells del conflicte bèl·lic. Igualment, al Pakistan diverses ONG van denunciar que la volàtil situació que pateix el país i la falta de seguretats estaven obstaculitzant seriosament el seu treball, especialment en les zones en conflicte, però també en d'altres, a causa de tensions amb les milícies islàmiques en les dates pròximes a les eleccions. Durant l'anterior mes de desembre i al gener, almenys 5.000 persones (la majoria d'ètnia pastun) provinents de Kurram Agency (en la província de la Frontera Nord-occidental) van fugir cap a l'Afganistan a la

recerca de refugi a causa de l'augment de la violència en la regió. No obstant això, la major part va tornar abans que finalitzés febrer.

Quadre 5.2. La intervenció humanitària i la responsabilitat de protegir.

Des de la fi del període de Guerra Freda s'ha produït una ampliació en la interpretació d'un dels principals punts de la Carta fundacional de les Nacions Unides, aquell relatiu a la legitimitat de l'ús de la força i que fa referència a una situació que posi en perill o trunqui la pau mundial. En pocs anys s'ha passat d'una concepció restringida d'aquesta sentència a una més àmplia, entenent que la incapacitat d'un Estat o la seva falta de voluntat per a defensar la seva població d'una amenaça contra la seva vida suposa un risc per a la humanitat i la pau internacional.

Una de les majors contribucions a aquest debat ha estat el concepte de Responsabilitat de Protegir, sorgit com a crítica a la tardana, inadequada i pobra actuació de la comunitat internacional per a posar fi al patiment humà en les crisis de Somàlia, Rwanda o Bòsnia durant els anys 90. El concepte implica que l'Estat sobirà té la responsabilitat de protegir la vida dels seus ciutadans enfront de qualsevol amenaça prevenible, però si no vol o no pot fer-ho, aquesta responsabilitat serà assumida per la comunitat d'Estats. Tal com assenyalava Gareth Evans,⁴ aquesta concepció té un caràcter multidimensional que passa per la responsabilitat de prevenir, de reaccionar de forma apropiada i de reconstruir. No obstant això, només la segona d'aquestes responsabilitats ha suscitat un ampli debat, si bé la prevenció i la reconstrucció han estat relegades a un segon pla malgrat la seva vital importància.

Sobre les bases de la responsabilitat de protegir s'ha pretès legitimar les denominades intervencions humanitàries: missions militars destinades a frenar un conflicte armat amb la finalitat de protegir la població víctima de greus violacions de drets humans perpetrades per l'Estat o amb el consentiment d'aquest. En moltes ocasions la comunitat humanitària ha alçat la seva veu contra aquest tipus d'intervencions militars, denunciant que les conseqüències de l'acció no farien sinó incrementar el sofriment de la població. El dubte de nou està en saber quin és el llinar de sofriment, quin és el risc i què s'amaga darrere de les peticions d'intervenció militar en nom de la humanitat. En aquest sentit resulta essencial fer un balanç de les conseqüències d'aquesta intervenció militar. Per exemple, abans de l'aprovació de la missió de pau conjunta (ONU-UA) per a Darfur, els governs de França i els EUA van sol·licitar aquest tipus d'intervenció davant la negativa de Khartoum a donar llum verda al desplegament de la UNMIS en la regió.⁵ No obstant això, tal com van assenyalar diverses organitzacions, el cost humà de realitzar una intervenció sense l'autorització del govern sudanès hagués suposat un major sofriment per a la població civil, ja que s'hauria tallat el subministrament d'assistència humanitària per complet i hauria augmentat el grau de violència.

El coordinador humanitari i representant de l'ONU, Charles Petrie, va assenyalar que la situació actual a Myanmar és d'augment en els índexs de pobresa, fet que podria desencadenar una crisi humanitària si la situació de carestia i desnutrició segueix empitjorant entre la població. Petrie va denunciar els intents de la Junta Militar birmana per controlar l'acció humanitària i va emfatitzar la necessitat de protegir els assoliments aconseguits fins al moment, com la triplicació dels fons destinats pels països donants al país, així com la defensa dels principis humanitaris de neutralitat, imparcialitat i independència. Durant els primers mesos de l'any, l'augment dels atacs de les forces armades contra la població en l'estat de Karen va comportar el desplaçament de 10.000 persones més, segons dades del Comitè per als Desplaçats Interns del Poble Karen.

A Sri Lanka, els temors de la comunitat humanitària respecte el desplaçament i l'agreuiment de la crisi humanitària després de l'anunci oficial de la ruptura de l'alto el foc per part del govern van semblar convertir-se en realitat després que el CICR informés de la intensificació dels atacs en el nord, que van provocar l'augment del nombre de desplaçats, i de les dificultats per a accedir a la població civil. Finalment, a Timor-Leste, el PMA i la FAO van presentar en un estudi com la inseguretat alimentària afecta per igual als desplaçats i als no desplaçats en el país, a causa dels

⁴ President de International Crisis Group i membre de la Comissió Internacional sobre Intervenció i Sobirania dels Estats el 2001.

⁵ Missió de manteniment de la pau de l'ONU al Sudan present en el país des del 2004 per a donar suport a la resolució del conflicte que va enfrontar les regions del nord amb el sud del país i que actualment s'encarrega de facilitar la implementació dels acords de pau del 2005.

desastres naturals i la falta d'ingressos derivats de la fallida producció agrícola. No obstant això, es van mostrar a favor de reduir la dependència alimentària de la població, fomentant la creació de programes de menjar per treball i alimentació escolar. El govern, per la seva banda, va comunicar la seva intenció de reduir el programa de repartiment d'aliments i flassades que duu a terme en els camps de desplaçats de Dili, per a fomentar la tornada de les seves pobladores. Aquells que decideixin retornar, rebran racions d'arròs suficients per a dos mesos. L'executiu, conjuntament amb el PNUD i OCHA, està treballant per a establir un centre d'informació sobre desastres, amb la finalitat de reduir la incidència dels fenòmens climatològics sobre la producció agrícola i millorar la seguretat alimentària.

Europa

Països	Factors de la crisi	Evolució
Caucas (Armènia, Azerbaidjan i Geòrgia)	Desplaçaments forçats, crisi política y econòmica	Estancament
Rússia (Txetxènia)*	Conflicte armat, desplaçaments forçats	Millora

A la república de Txetxènia van augmentar les tensions entre la població desplaçada i el govern a causa del progressiu tancament dels centres comunitaris d'acollida. Durant el 2007 al voltant de 35.000 persones van ser desallotjades de nou centres comunitaris a Grozny. Malgrat les promeses del govern d'assistència per a l'obtenció d'habitatge i terra cultivable, moltes persones van al·legar que les autoritats els van forçar a abandonar els centres i que les compensacions o bé no han estat rebudes o bé són insuficients.

Finalment, a la regió del sud del Caucas, el Comissionat del Consell d'Europa pels Drets Humans va concloure en el seu informe que els desplaçats interns d' Azerbaidjan enfronten serioses dificultats a l'hora de canviar el seu lloc de residència i mantenir unida a la seva família, així com en l'accés a assistència mèdica, alhora que reconeixia els esforços realitzats pel govern per a millorar les seves condicions de vida. Entre les seves recomanacions, destacaven la necessitat de simplificar el sistema de registre dels desplaçats i augmentar el nombre de professionals sanitaris en els assentaments de les persones desplaçades internes.

Orient Mitjà

Països	Factors de la crisi	Evolució
Iraq	Conflicte armat, sequera	Deteriorament
Palestina	Conflicte armat, aïllament humanitari de la població	Deteriorament
Iemen	Conflicte armat, població desplaçada, refugiats	Estancament

L'Iraq va celebrar que les Nacions Unides llancessin una crida de 265 milions de dòlars per a proporcionar assistència humanitària urgent als quatre milions de persones que pateixen inseguretat alimentària, en un país amb 2,4 milions de desplaçats interns i on el 40% de la població no té accés a aigua potable. El govern va anunciar igualment la seva intenció de crear una oficina especial per a agilitar el treball de les agències humanitàries al territori. D'altra banda, el Comitè Parlamentari per al Desplaçament i la Migració va sol·licitar a l'executiu la creació d'un pressupost fix, finançat amb els dividendes del petroli, per a l'assistència dels iraquians desplaçats i refugiats. A més,, les incursions de l'exèrcit turc al nord de l'Iraq van provocar el desplaçament de més de 200 famílies, malgrat que el govern turc va negar que les seves operacions haguessin tingut algun tipus d'incidència sobre la població civil iraquiana en l'àrea. L'Alt Comissionat per als Refugiats, Antonio Guterres, va afirmar després de visitar la regió que treballaria conjuntament amb el govern iraquí per a determinar si el país reuneix les condicions de seguretat, provisió de serveis bàsics i capacitat de restituir i compensar als desplaçats per a iniciar un procés de repatriacions voluntàries.

Per altra banda, la situació a Palestina, especialment a la franja de Gaza, es va veure greument deteriorada per les incursions militars de l'exèrcit israelià i pels talls de subministrament elèctric i de combustible utilitzats per l'executiu israelià com a mitjà per a pressionar Hamàs i els seus partidaris, i asfixiar el suport civil que aquesta organització pogués estar rebent. D'igual manera, va ser rescindit l'accés de les organitzacions humanitàries i dels seus subministraments a zones afectades, i els talls d'energia van contribuir a la disrupció dels serveis sanitaris. La situació desesperada va empènyer la població a dinamitar el mur fronterer amb la localitat egípcia de Rafah per a poder fer aprovisionament de queviures i combustible. Per la seva banda, la UNRWA va informar que la crida realitzada en el marc del Procés de Crides Consolidades de l'ONU estava rebent escassos fons fins al moment, fet que estava minvant seriosament la seva capacitat d'assistir a la població. Davant d'aquesta situació, el secretari general adjunt per a Assumptes Humanitaris, John Holmes, va demanar la reobertura de les comunicacions amb Gaza i el cessament dels atacs amb coets Qassam sobre els enclavaments jueus. D'altra banda, el govern israelià va continuar amb la seva campanya de demolicions i desallotjaments forçats a Cisjordània, on almenys 200 persones van ser expulsades durant les tres primeres setmanes del 2008 segons fonts locals i Amnistia Internacional. Aquesta situació va dur a un grup d'organitzacions humanitàries, entre elles Oxfam Internacional, a referir-se a aquesta crisi humanitària com la pitjor soferta en el territori des del 1967, quan es va produir la invasió d'Israel.

Per a concloure, al Iemen l'escalada en els enfrontaments entre l'exèrcit i els seguidors del líder shií al-Houthi van provocar el desplaçament de centenars de persones a Saa'da i les localitats veïnes (nord). Fonts locals van assegurar que aquestes persones tenien necessitats urgents de refugi i aliments, ja que les seves cases havien estat destruïdes durant els bombardejos. D'altra banda, UNICEF va assenyalar que la taxa de mortalitat infantil del país és altament preocupant, ja que 250 menors moren al dia al Iemen pels efectes de malalties prevenibles. Finalment, el govern estaria estudiant un projecte de llei per a regular l'estatus de refugiat en el país seguint un esborrany elaborat pel Ministeri de Drets Humans iemenita, amb el qual es pretén tenir un major control sobre els refugiats i els procediments d'aplicació.

5.2. L'acció humanitària durant el trimestre

A continuació es destaquen alguns dels esdeveniments, iniciatives o informes rellevants per al desenvolupament de cadascuna de les activitats que componen l'acció humanitària.⁶

a) FAO: Fons per a països dependents d'importacions d'aliments.

La FAO va llançar un fons de 17 milions de dòlars destinat a ajudar països empobrits i dependents d'importacions per a la seva seguretat alimentària, per tal que adaptin el seu sector agrícola i potenciïn la producció domèstica, amb la finalitat que la seva economia no es vegi seriosament afectada per l'augment en els preus dels aliments en el mercat internacional. Amb aquesta estratègia es pretén aconseguir que les poblacions d'aquests països segueixin tenint accés a aliments dintre del mercat local i disminueixi la seva dependència externa en aquest sentit. Durant l'any 2007 el cost total d'importació d'aliments per a aquests països va ser un 25% superior al del 2006, i s'espera que el 2008, malgrat les bones collites, els costos s'elevin un 35% més. L'organització assenyala que el fons és una estratègia a curt termini, i que ha d'anar acompanyada de projectes a mig i llarg termini que assegurin la sostenibilitat de la producció agrícola en aquests països. Entre les raons que explicarien l'augment dels preus en el mercat, la FAO assenyala que el 2007 les existències d'aliments es van trobar en el nivell més baix de la seva història, que els desastres naturals, sequeres i inundacions van contribuir a reduir algunes de les principals collites a nivell local, mentre va augmentar la demanda de gra per a pinso animal i

⁶ Per "acció humanitària" s'entén aquell conjunt d'activitats que tenen com a objectiu salvar vides i alleujar el patiment en situacions de crisi humanitària. Les esmentades activitats estan guiades pels principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat i independència. L'acció humanitària també inclou la protecció de civils i la provisió d'assistència bàsica.

per a la fabricació de biocombustibles a nivell internacional. Els alts preus del petroli també van contribuir a l'augment en els costos de producció dels aliments.

El Director General de la FAO, Jacques Diouf, va assenyalar que és necessari posar en marxa estratègies per a contrarestar l'efecte de l'augment dels preus, o del contrari això tindrà importants conseqüències econòmiques i socials per als països empobrits. De fet, ja s'han produït disturbis socials a causa de l'alt cost dels aliments de primera necessitat a Camerun, Burkina Faso, Guinea, el Marroc, Mauritània, Senegal, l'Uzbekistan i el Iemen, fet que podria contribuir a l'explosió de tensions i conflictes.

b) La resposta dels donants durant el trimestre

El següent quadre contempla les tendències en l'acció dels donants de forma trimestral, tant des del marc de l'ajuda humanitària global com de la realitzada a través de les Crides Humanitàries de Nacions Unides.

En el primer trimestre es van llançar tres crides d'emergència a través del sistema de Nacions Unides per a fer front a la crisi energètica al Tadjikistan, a les inundacions a Bolívia i a l'assistència pels damnificats pels tifons a Madagascar. Els tres es troben en la llista de les principals crides humanitàries encapçalada pel pla de resposta per a l'emergència humanitària a Kenya, llançat al gener i que ja ha aconseguit recaptar el 79% de les donacions necessàries per a la seva implementació. L'única crida de les realitzades per l'OCHA dintre del CAP que se situa entre els més finançats és el Pla de Treball per al Sudan,⁷ que fins al moment ha rebut el 32% dels seus fons.

Pel que fa els principals organismes receptors, és important destacar l'augment dels fons destinats a l'UNRWA, a causa del considerable agreujament de la situació humanitària a Palestina. Tot i que el PMA segueix sent l'organisme que rep més fons, en nombroses ocasions durant aquest trimestre ha fet referència a les dificultats que travessa l'agència a causa de l'augment dels preus dels cereals en el mercat internacional, que està fent créixer fortament el cost dels seus programes d'assistència. Com a conseqüència, s'han vist obligats a demanar a la comunitat internacional que es comprometi a donar 324 milions d'euros en l'interval d'un mes per a evitar haver de reduir les seves capacitats operatives.

Taula 5.2. Resposta dels donants durant el trimestre

	Principals Crides Humanitàries ¹	Principals organismes receptors ²	Principals sectors receptors ³	Principals donants ⁴	TOTAL ⁵
Ajuda realitzada a través de les Nacions Unides⁶	1 Kenya (79%) 2 Madagascar (50%) 3 Bolívia (45%) 4 Tadjikistan (38%) 5 Sudan (32%)	1 PMA 2 Fons Comú 3 UNRWA 4 UNICEF 5 ACNUR	1 No especificat 2 Alimentació 3 Recuperació econòmica 4 Educació 5 Coordinació	1 EUA (35,3%) 2 Transferit ⁹ (30,9%) 3 Regne Unit (5,6%) 4 Privat (3,7%) 5 CERF (3,6%)	1.397 milions de dòlars
Ajuda Humanitària Global⁷		1 PMA 2 UNRWA 3 ACNUR 4 CICR 5 Fons Comú	1 Alimentació 2 No especificat 3 Multisector 4 Coordinació 5 Recuperació econòmica	1 EUA (29,4%) 2 Transferit ⁹ (22,3%) 3 Suècia (7,2%) 4 Regne Unit (5,3%) 5 Canadà (5,2%)	2.132 milions de dòlars

¹ Realitzats per les Nacions Unides anualment. El tant per cent indica quins han estat fins el moment els més finançats per la comunitat internacional, independentment de la quantitat que sol·licitin.

² Agències de les Nacions Unides o ONG que han concentrat fins ara una major part de l'ajuda.

³ Principals sectors als quals les agències o ONG han decidit destinar l'ajuda.

⁴ Donants que han destinat una major quantitat d'ajuda, sense tenir en compte el seu PIB.

⁵ Quantitat total destinada a les crisis humanitàries fins el 31 de març del 2008.

⁶ Ajuda humanitària multilateral.

⁷ Ajuda humanitària entregada fora del marc de les Nacions Unides.

⁸ Fons d'on reben finançament diverses agències de l'ONU i que està gestionat per una d'elles

⁹ Fons que s'han fet efectius pels donants en l'exercici anterior i transferits aquest any.

Entre els principals sectors receptors destaca el de l'alimentació, així com la gran quantitat de fons que fins al moment no s'han canalitzat i que s'assenyalen com no especificats. També és important destacar l'augment de finançament en l'àrea de recuperació econòmica i infraestructures, afavorint els programes de sortida de crisi i rehabilitació postbèl·lica, així com els projectes que intenten omplir el buit que es genera entre l'humanitari i el desenvolupament sostenible.

En relació al mateix període de l'any anterior, els donants han duplicat el nombre de fons compromesos durant el primer trimestre, fet que pot tenir a veure amb l'important percentatge de fons transferits de l'exercici anterior o a la ràpida resposta a les situacions d'emergència exposades amb anterioritat. Els EUA van continuar encapçalant el rànquing dels majors donants tant a nivell global com a través de Nacions Unides.